

Jarmo Räisänen

Jokin Meissä

Rikosromaani

JOKIN MEISSÄ

© 2020 Jarmo Räisänen

Tekstin oikoluku: Jari Tuomanen

Kannen ideointi: Niina Talonen

Kannen kuva Hyvinkään Kaupunginmuseon luvalla.

Taitto: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-2138-4

JOKIN MEISSÄ

”Totuus on harvoin kaunis ja puhdas, eikä koskaan yksinkertainen”

- Oscar Wilde-

ESIPUHE

Vuosi 1968 oli Suomessa voimakkaiden muutosten vuosi monessa suhteessa. Muuttoliike maaseudulta kaupunkeihin jatkui voimakkaana ja iso osa muuttajista jatkoi suoraan lahden yli Ruotsiin paremman elintason perään. Siirtolaisuus Ruotsiin saavutti huippunsa 60-luvun lopulla, jolloin kolmen viimeisen vuoden aikana (67–69) Ruotsiin muutti yli 65 000 Suomalaista.

Suurimmat muuttotappioalueet sijaitsivat pääsääntöisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa, joissa pitkälti pienet maatilat eivät enää voineet toimia kannattavasti, vaan ns. Peltojen paketointi, ja sen seurauksena muutto työpaikkojen perään kaupunkeihin oli ainoa vaihtoehto.

Muuttoliikkeestä johtuen kaupunkeihin (ja yhteiskuntaan yleisestikin) alkoi muodostua suurempia elintason liittyviä eroja, mikä edesauttoi myös yhteiskuntaan kasvavaa eriarvoisuutta. Kaupunkien infrastruktuuri ei ollut valmis ottamaan suurta joukkoa uusia asukkaita, vaikka kasvava teollisuus niitä paikoittain halusikin.

Asuminen oli paikoin ahdasta ja useasti tilapäisesti parakkimajoituksessa. Tämä taas johti siihen, että perheet joutuivat erilleen, kun perheen miehet muuttivat töiden perään ”etelään” ja muu perhe jäi vanhoille asuinsijoille.

Poliittisesti 1968 oli myös voimakkaan turbulenssin vuosi. Maailmanpolitiikassa USA jatkoi sotaa Vietnamin, mustien ihmisoikeuksien puolesta mellakoitiin USA:ssa ja presidenttiehdokas Robert Kennedy murhattiin kuten myös Martin Luther King. Neuvostoliitto vastaavasti miehitti Tsekkoslovakian estääkseen maassa alkaneen orastavan demokratian kehityksen.

Molemmat suurvallat saivat osakseen kasvavaa arvostelua toimiensa johdosta. Etenkin nuoriso otti asioihin vahvasti kantaa ja sen seurauksena maailmanlaajuinen rauhanliike alkoi kasvaa. Nuorison radikalisoituminen näkyi muutenkin vahvasti tuona vuonna. Ranskassa puhkesi historian laajimmat opiskelijamielenosoitukset, joissa vaadittiin demokratian laajentamista laajemmalle yhteiskuntaan.

Tämä opiskelijaliike levisi myös Suomeen ja huipentui saman vuonna tapahtuneeseen ”Vanhan valtauksen”. Samalla kun tämä nuorison radikalisoituminen jatkui, se myös samalla politisoitui. Vasemmistopuolueet onnistuivat kaappaamaan tämän liikkeen jotenkin omakseen, ja niinpä 60-luvun loppupuolta värittikin enempi vasemmistoradikaalisuus kuin yleinen epäpoliittinen demokratian kasvattaminen.

Ei-politisoitunut rauhan aate formalisoitui pitkälti hippiliikkeen sisälle. Hippiliike oli saanut alkunsa 60-luvun puolessa välissä USA:n Kaliforniassa, mistä se levisi nuorison avulla 60-luvun loppuun mennessä ympäri maailmaa, myös Suomeen. Liikkeen kulmakiviä olivat voimakas sodanvastaisuus ja kaikenlainen vapaus, oli sitten kyseessä huumeet, seksi tai muut perinteisen yhteiskunnan kieltämät tai rajoittamat asiat. Tästä johtuen se saikin voimakasta vastakaikua maailman nuorista, jotka halusivat kapinoida vanhempiaan ja heidän arvojaan vastaan. Hippiliike oli täysin epäpoliittinen, eikä sillä ollut minkäänlaista poliittista agendaa. Se hyödynsi hienosti populaarikulttuuria ja 60-luvun lopun pop/rock artistit hyödynsivät tätä niin pukeutumisen kuin musiikkinsa-kin osalta.

Poliittinen radikalismi oli sen sijaan siis vahvasti vasemmiston hallussa ja tämä näkyi myös Suomessa ns. ”virallisessa” kulttuurielämässä. Poliittinen teatteri nousi Lapualaisopperan myötä merkittäväksi tekijäksi ja suunnannäyttäjäksi Suomen kulttuurielämässä ja tätä kehitystä edesauttoi omalta osaltaan Eino S. Revon johtama Yleisradio. Tuolloin muodostuikin melkein maantavaksi, että tiettyihin toimittaja- ja teatteritehtäviin tarvittiin oikean puolueen jäsenkirja

Sisäpoliittisesti Suomi eli vuonna 1968 vahvaa Kekkonen-valtakautta, hallitus oli keskusta-vasemmistolainen ja eduskunta niukasti porvarienemmistöinen. Aiemmin mainittu Tšekkoslovakian miehitys aiheutti Suomen Kommunistisen puolueen jakaantumisen kahtia: osa puolueen jäsenistä halusi tukea Neuvostoliiton toimia ja osa taas ei. Ensiksi mainitut erkaantuivat pääpuolueesta ja perustivat oman puolueen, jonka jäseniä alettiin kutsua ”taistolaisiksi”, puheenjohtaja Taisto Sinisalon mukaan.

Toinen huomioitava poliittinen muutos nähtiin, kun keväällä pidetyissä presidentinvaaleissa Veikko Vennamo sai 33 valitsijamiestä. Vaikka Kekkonen valittiinkin tasavallan presidentiksi selkeällä marginaalilla, ei Veikko Vennamon äänimäärää voinut jättää huomioimatta. Se ennakoi myös SMP:n nousua seuraavissa eduskuntavaaleissa merkittäväksi poliittiseksi tekijäksi ja piikiksi hallituksen lihassa. Tätä muutosta ja protestia edesauttoi juurikin aiemmin mainittu muuttoliike ja maaseudun kuihtuminen. Veikko Vennamosta tulikin eduskunnan virallinen ”rakkikoir”, joka kiihkeillä puheenvuoroil-

laan arvosteli valtaa pitäviä poliitikkoja ja puolueita sangen ankarasti, myös presidentti Kekkonen.

Ulkopolitiikassa Suomi oli Kekkonen käsissä vielä tiukemmin kuin sisäpolitiikassa. YYA-sopimus Neuvostoliiton kanssa jaksoi hyvin ja virallisesti toistettiin puolin ja toisin hyviä ja luottamuksellisia naapurussuhteita. Idänkauppa kukoisti myös, ja toi bilateraalisuudesta huolimatta Suomen teollisuudelle töitä ja piti talouskasvumme hengissä. Kansa luotti Kekkoneseen ja siihen, että hän pitää oikeanlaisella diplomatialla suuren naapurin tyytyväisenä, ja sitä kautta takaa Suomelle vapauden ja itsenäisyyden riittävässä rajoissa.

Taloudessakin alkoi mennä paremmin. Edellisuusien rankkojen devalvointien jälkeen Suomen markka oli taas kilpailukykyinen, mikä mahdollisti myös metsäteollisuudellemme länsiviennin kasvun. Elintaso oli noussut koko 60-luvun, ja huolimatta aiemmin mainituista rakenteellisista ongelmista, BKT oli Suomessa noussut jo lähelle läntisen Euroopan keskitasoa. Hyvinvointiyhteiskuntaa rakennettiin Ruotsin mallin mukaisesti ja rahaa alkoi jäädä muuhunkin kuin aivan välttämättömyyksiin. Espanja alkoi olla yhtä tuttu lomakohde kuin kotimaan leirintäalueet. Ihmisillä oli myös vahva usko tulevaan. Ongelmat kyllä ratkeaisivat ajallaan, ja talouskasvun myötä elintaso jatkaa kasvuaan, eivätkä muun maailman kriisitkään kosketa meitä. Ja jos jotain ongelmia tulisi, niin kyllä Kekkonen hoitaisi asiat kuntoon.

Kaikki oli siis hyvin täällä Pohjantähden alla...vai oliko?

Prologi

Mies tarkasteli naista samalla kun he astuivat viileästä syysillasta ravintolan lämpimään eteiseen. Nainen oli hänen mielestään jumalaisen kaunis ja naisen kirkas katse ja naurava suu vain korostivat tätä vaikutelmaa. He jättivät päällystakkinsa vahtimestarille ja tarkistivat asunsa vielä naulakkoa vastapäätä olevasta suuresta peilistä.

Miehellä oli yllään uudehko tumman harmaa puku, valkoinen nailonpaita ja kaulassaan sininen solmio. Naisella oli yllään vaalean vihreä leninki, joka istui hänen päällään täydellisesti, korostaen oikeita muotoja juuri oikeissa paikoissa. Nainen kumartui lähemmäksi peiliä ja sipaisi hieman huulipunaa täyteläisiin huuliinsa. Mies ajatteli olevansa varsinainen onnenpekka, kun sai nauttia tällaisen naisen seurasta. Oikeastaan ei pitäisi puhua edes naisesta, vaan enempi nuoresta neidosta, sillä hänen seuralaisensa ei ollut kuin korkeintaan kahdenkymmenen vuoden ikäinen. Nainen vaikutti kuitenkin huomattavasti ikäistään kypsemmältä ja määrätietoisemmalta. Tämä oli varmasti yksi syy, miksi mies tunsi niin suurta vetovoimaa naista kohtaan.

Nainen sai meikkauksensa tehtyä ja kääntyi katsomaan miestä ja hymyili hänelle ilkeästi. Mies tunsi olevansa sulaa vahaa tuon hymyn ja katseen edessä ja sai vaivoin koottua itsensä niin, että saattoi tarjota naiselle käsivartensa ja johdattaa hänet rappusia pitkin yläkerran ravintolasaliin.

Yläkerrasta kuului rappuun orkesterin soittamaa tanssimusiikkia, ja mies tunsi selässään kihelmöintiä, kun ajatteli, että kohta hän saisi tanssiessa tuntea naisen varalon lähellä omaansa.

Ravintolasali oli melko täynnä väkeä, osa istui pöydissä ja muutama pari oli lattialla tanssimassa, ja huoneen täytti ilmassa leijuva tupakansavu. He saivat pöydän ikkunan vierestä, ja mies tilasi pullon kuohuviiniä pöytään.

Sodan päättymisestä oli kulunut vasta muutama vuosi, ja elämä alkoi nyt vasta pikkuhiljaa palautua normaaliin uomiinsa. Matkaa tosin iloisen 30-luvun tunnelmiin oli vielä, sillä sodan arvet ja traumat olivat vielä monien kohdalla niin lähellä. Tansseja oli kuitenkin alettu järjestämään, ja juhlia sai taas hyvällä omallatunnolla, mikäli juhlan aihetta ilmeni. Ja miehellä sitä aihetta oli; Tänä iltana ei oltu köyhiä eikä kipeitä, joten kuohuviinipullon saattoi tilata, maksoi mitä maksoi.

Tarjoilijakin hymyili heille ystävällisesti tuodessaan pulloa pöytään aivan kuin sanoen, että kylläpä te olette onnellisen näköinen pari. Näin mies ainakin ajatteli tarjoilijan ajattelevan. He maistoivat kuohuviiniä, ja sitten mies pyysi naista tanssimaan. Mies tunsikin naisen vartalon omaansa vasten, kun he tanssivat hitaan foxtrotin tahhtiin, ja hän tunsikin tärisevänsä pelkästään jo tästä johtuen. Hän haistoi myös naisen vienon hajuveden tuoksun ja painoi naista hieman tiukemmin itseään vastaan ikään kuin peläten, että tuoksu karkaisi muuten pois.

He tanssivat ja nauroivat, tanssivat ja nauroivat, välillä he istuivat pöydässä ja nauroivat, sitten taas tanssivat ja nauroivat. Ilta kului rattoisasti, ja mies tunsikin olevansa seitsemännessä taivaassa naisen seurassa.

Mies ajatteli, että tältäkö se tuntuu kun rakastuu, ainakin hän kuvitteli nimenomaan olevansa rakastunut. Ilta oli edennyt kuitenkin nyt siihen pisteeseen, että he tyhjensivät viimeiset tilkat kuohuviinilaseistaan. Josain vaiheessa iltaa salissa oli kiertänyt kukkien myyjä, ja mies oli ostanut naiselle yhden punaisen ruusun. Nyt

nainen laski tyhjän kuohuviinilasin pöydälle, nuuhkaisi ruusua, katsoi miestä ja hymyili viehkosti. Mies ymmärsi tilanteen ja viittoili tarjoilijaa tuomaan laskun. Tarjoilija saapui laskun kanssa pöytään ja hymyili ojentaessaan laskua. Kaikki täällä näköjään hymyilevät kovasti tänään, mies ajatteli. Varmaankin koko maailma hymyilee heille tänään, hän ajatteli.

Mies maksoi laskun ja johdatteli naisen rappuja pitkin alakertaan. Tarjoilija katsoi heidän peräänsä, ja mietti miten onnelliselta pariskunta oli vaikuttanut, ehkä jopa liian onnelliselta. Noiden juttujen oli tapana joskus päättyä surullisesti.

Vahtimestari luonnollisesti myös hymyili leveästi ojentaessaan heille heidän takkinsa. Vahtimestarin hymy tuntui sanovan, että voi sinua onnellista miestä. Miehestä tuntui samalta, ja hän antoi vahtimestarille kunnon juomarahat.

Avatessaan ulko-oven ja astuessaan naisen kanssa viileään ja raikkaaseen syysiltaan mies vielä ajatteli, että mikä onnenpekka hän olikaan...

1. LUKU

Kotikaupunkini on pienehkö virkeä teollisuuskaupunki eteläisessä Suomessa, noin tunnin junamatkan päässä Helsingistä. Pienehköllä tarkoitan tässä yhteydessä sitä, että se ei ole niin pieni, jotta kaikki tuntisivat toisensa, mutta kuitenkin sen verran pieni, että melkein joka päivä kaupungilla kävellessään törmää johonkin tuttuun. Niin kävi minullekin tuona Kesäkuun päivänä armon vuonna 1968, kun kulutin aikaani istuskelemalla puistonpenkillä yhdessä kaupunkimme monista pikku puistoista.

Polttelin piippua ja seurasin samalla puistoa vastapäätä olevan kaupungin sairaalan pihan elämää. Ihmisiä kulki sisään ja ulos, toiset kukkien kanssa ja toiset ilman kukkia, toiset omin avuin ja toiset autettuina. Sairaalarakennus itsessään muistutti pyöreine torneineen enempi ritarilinnaa kuin sairaalaa, ja se melkein odotti, että uljas ritari saapuisi ratsuineen noutamaan linnan neitoa. Sairaala olikin alunperin rakennettu vuosisadan vaihteessa varakkaiden helsinkiläisten virkistyskäyttöön tarkoitetuksi parantolaksi. Puistokin, jossa istuskelin oli nimeltään Parantolan puisto.

Olin vuosien saatossa vieraillut sairaalassa kymmeniä kertoja työni puolesta, ja useimmiten vierailut olivat ikäviä luonteeltaan. Olin toiminut kaupunkimme rikospoliisissa yli 10 vuotta, ensin konstaapelina ja sitten myöhemmin komisariona, ja monesti rikosten selvittelyyn liittyi käyntejä sairaalassa, niin rikoksen uhreja kuin mahdollisia syyllisiä kuuntelemassa.

Edelleenkin sairaalan näkeminen toi vanhoja asioita mieleen, ja tunsin pienen puistatuksen selässäni. Tämä siitäkin huolimatta, että edellisestä vierailusta oli jo ai-

kaa yli kolme vuotta. Kolme vuotta sitten olin saanut pestin Helsinkiin KRP:hen, ja muutin Helsinkiin vain huomatakseni, etten oikein viihtynyt siinä ympäristössä. Rikosmaailma oli jotenkin raaempaa ja selvittely monimutkaisempaa kuin täällä kotikaupungissa, myös huumet olivat alkaneet tulla mukaan rikolliskuvioihin, eikä se tehnyt työstä yhtään mukavampaa.

Ehkä kuitenkin suurin syy viihtymättömyyteeni oli suhteeni viimeiseen esimieheeni, Ylikomisario Yrjö Kariluotoon. Hän ei pitänyt alkuunkaan toimintatavoistani, ja vastavuoroisesti en minäkään perustanut hänen työskentely metodeistaan. Asiaa ei yhtään helpottanut pysyvä silmävammani, jonka olin saanut vuosi ennen siirtoa, kun erään tutkimuksen yhteydessä omatekoinen pieni pommi oli räjähtänyt lähelläni, ja pieni naulan pala tunkeutui vasempaan silmääni.

Silmää ei puolen vuoden hoidon ja useiden operaatioiden jälkeen saatu kuntoon, ja niinpä minulla oli siitä asti ollut musta silmälappu vasemman silmäni päällä. Kollegat täällä välittömästi keksivät minulle uuden kutsumanimen: Mosse, kuuluisan Israelin armeijan kenraali Moshe Dyanin mukaan, hänellä kun myös oli toisen silmän päällä samanlainen lappu.

Kariluoto ei yksisilmäisyydestäni oikein pitänyt alusta alkaen, ja hän totesikin minulle useasti, että yksisilmäinen etsivä on yhtä hyödytön kuin yksikätkäinen ammattinyrkkeilijä. Hän jopa loppuvaiheessa tarjosi minulle kenttätönsä sijaan toimistotehtäviä, kun papereita voi ihan hyvin tihruta myös yhdellä silmällä. Kun se ei minulle oikein sopinut, oli pattitilanne ennen pitkää valmis.

Koska en ollut tehnyt mitään virkarikoksia tai syyllistynyt mihinkään muuhunkaan rangaistavaan, ei minua

voinut virastani irtisanoa. Lopulta päädyimme herrasmiessopimukseen Kariluodon kanssa: minä irtisanouduin virastani vapaaehtoisesti, ja hän suostui siihen, että KRP maksoi minulle vielä täyttä palkkaa seuraavat kuusi kuukautta.

Joten, tässä sitä istuttiin vanhan kotikaupunkini puistonpenkillä, viikko sen jälkeen, kun olin muuttanut tänne takaisin. Asunnon olin saanut puiston läheltä Donnerinkadulla sijaitsevasta kerrostalosta. Tunsin oloni varsin keveäksi ja rentoutuneeksi kun lopulta olin saanut asiat KRP:ssä sovittua. Olin 42-vuotias, vapaa, taloudellisesti hyvissä kantimissa, ainakin kuusi kuukautta eteenpäin, ja kesä oli edessä. Voisivatko asiat paremmin olla?

Aatokseni ja sairaalan pihan elämän seuraaminen keskeytyi, kun näin tutun hahmon lähestyvän penkkiäni puiston lävistävää hiekkakäytävää pitkin.

”Kato, Kirby perkele. Mikäs miehen on tuonut vanhoille kotikulmille, oletko jo lomalla vai oletko liikkeellä ihan muissa asioissa?”

”Menee enempi tuohon muissa asioissa kategoriaan”, vastasin ja katsoin kun vanha tuttuni, Ilta-Sanomien toimittaja Lasse Wallin istuutui viereeni. Hän käytti minusta toista lempinimeäni Kirby, jonka olin saanut jo vuosia sitten, kun aloin polttamaan samanlaista suoravartista piippua kuin Rip Kirby Helsingin Sanomien sarakuvissa. Jako meni suunnilleen niin, että työelämään liittyvät henkilöt käyttivät Mosse-nimeä ja ystävät ja tutut taas Kirby-nimeä. Jälkimmäisiä oli huomattavasti vähemmän. Järjestely oli aina sopinut minulle hyvin.

En ollut tavannut Lassea yli puoleen vuoteen, joten kerroin lyhyesti hänelle elämäni viimeisimmät käänteet

ja syyn miksi tässä istuskelin. Imaisoin samalla henkoset piipustani ja katselin tarkemmin Lassea.

Lasse oli vähän yli kolmekymppinen lehtimies, ja hänellä oli päällään iänikuinen tumman vihreä samettinen pikkutakkinsa ja ruskeat samettiset housut. Hiukset olivat minun makuuni hieman liian pitkät ja epäsiistit mustan nahkaisen lippalakin alla, mutta se tuntui olevan tämän ajan muoti. Hänellä oli mukanaan vanha, kulunut ruskea nahkasalkku. Kameraa en hänellä ollut koskaan nähnyt. Hän perusteli sitä sillä, että yksi kuva valehtelee enemmän kuin tuhat sanaa, ja hän mieluummin kirjoittaa vaikka kaksi tuhatta sanaa, muut ottakoot kuvat.

Olin KRP-aikanani törmännyt Lasseen useamman kerran eri rikosjuttujen yhteydessä ja muutaman kerran Lasse oli antanut tutkimuksiini liittyen hyviä vinkkejä. Vastapalveluksi minä taas olin antanut hänelle muutama hyvän jutun aiheen lehteen.

”Vai sellaiset on sembalot tällä hetkellä”, sanoi Lasse ja jäi mietteliäänsä tuijottamaan eteensä.

”Kuule, nyt kun sulla on aikaa, niin ehtisitkö auttaa mua yhdessä jutussa, johon paikallisella poliisilla ei tunnu olevan kiinnostusta?”

”Älä edes yritä”, vastasin saman tien. ”En ole enää poliisin palveluksessa enkä halua tällä hetkellä sekaantua mihinkään, mikä edes kaukaisesti koskee poliisia.”

”Ymmärrän toki, mutta kuuntele nyt edes”, Lasse vielä yritti.

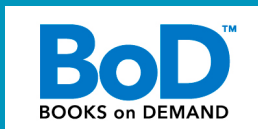
”Anna tulla vaan, mutta tuhlaat kyllä vain aikaasi”, toppuuttelin Lassea ja sytytin samalla sammuneen piipun uudestaan.

”Kävin tänään haastattelemassa yhtä pariskuntaa yhteen isompaan juttuun liittyen, ja he kertoivat, että hei-

Kirjan tapahtumat sijoittuvat vuoteen 1968, kun entinen KRP:n komisario palaa vanhaan kotikaupunkiinsa. Hänellä on tarkoitus viettää rauhallinen ja kiireetön kesä, mutta kun hänen ystävänsä pyytää häntä etsimään kadoksissa olevaa teinityttöä, hänen kesän ohjelmansa muuttuu täysin. Kun tutkimusten yhteydessä alkaa löytyä ruumiita, niin pikkukaupungin rauha on viimeistään kadonnut. Tapahtumat juuret johtavat, kuten niin usein, yli 20 vuotta aiemmin tapahtuneisiin asioihin, ja totuuden esiin kaivaminen on aina joillekin tuskallista ja vahingollista.

Jarmo Räisänen on eläkkeellä oleva entinen IT-johtaja pankkimaailmasta. Hän on vuosikausia harrastanut dekkarikirjallisuutta ja jazz-musiikkia. Jokin Meissä on hänen esikoisromaaninsa, jonka tapahtumat sijoittuvat Vuoteen 1968 kaupunkiin, joka erehdyttävästi muistuttaa hänen entistä kotikaupunkiaan.

www.bod.fi